

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- * Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ
- Α. ΔΕΛΜΟΥΖΟΥ : ΤΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
- * ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣ ΜΗΧΑΝΗ ΚΑΙ
ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ ΧΩΡΙΣΤΟ ΚΟΜΜΑ
ΕΡΓΑΤΩΝ :
- Κ. ΔΟΞΙΑΔΗ : ΓΙΑ ΝΑ ΠΕΤΥΧΕΙ Η ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ
- Δ. ΞΑΝΔΑΛΑΤΟΥ : ΑΧΡΙΔΑ—ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ
- * ΑΙ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΛΙΜΝΩΝ ΤΗΣ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
- * ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΥΨΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΛΙΜΝΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΑΠΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ
- Β. ΛΛΟΥΡΔΑ : Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ
- Α. ΤΑΥΛΟΡ : TRIESTE OR TRST ; ('Η Τεργέστη Ιταλική ή σλαυική ;)
- Α. ΜΠΟΥΡΝΙΑ : ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΝΟΤΙΟ-
ΣΛΑΥΙΑ
- ** Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
- ΜΥΡΣ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ : ΝΑ ΣΩΣΟΥΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
- ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ : (Χαριστικές διατάξεις. Τύπος νόμι-
μος και τύπος παράνομος)

ΧΡΟΝΟΣ Α' ΑΡΙΘ. 3 ΑΘΗΝΑ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1945. ΤΙΜΗ ΔΡ. 50

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Α' ΧΡΟΝΟΣ — ΑΡΙΘ. 3

Αθήνα

15 Μαρτίου 1945

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Αντίθετα από ό,τι πολλοί νομίζουν, πώς η μεγάλη δυστυχία που μας τρίζει το λαιμό μας, επιβάλλει να αναπαυθεί λίγο και να αναλάβει, ο μόνος τρόπος για να ένισχυθούμε ψυχικά είναι να συνεχίσουμε τον αγώνα. Πεινασμένοι, ψωριασμένοι και ρακένδυτοι να έντεινουμε τις δυνάμεις μας, να μη σταματήσουμε. Το σταμάτημα είναι ο κίνδυνος· δεν θά μᾶς διευκολύνει να αναλάβουμε, αλλά θά μᾶς κάμψει ήθικά και σωματικά. Όσο μεγαλύτερη ή δυστυχία, τόσο μεγαλύτερη πρέπει να είναι ή πίστη πρὸς κάποιο μεγάλο σκοπό. Ο μεγάλος αυτός σκοπός, ή δικαίωση τῶν θυσιῶν μας, υπάρχει αναμφισβήτητα μέσα στην ψυχή μας. Για να τραφεί όμως ή πίστη πρὸς τον σκοπὸν αυτόν, για να συντηρηθεί και να μεγαλώσει χρειάζεται να συνεχισθεί ο αγώνας, χρειάζεται ή θυσία.

Πρέπει να συνεχίσουμε τὸ πόλεμο στὸ μέτωπο. Είναι ανάγκη να βγούμε ἀπὸ τὸ οικονομικὸ ἀδιέξοδο πὸν ἔχουμε πῶς σήμερα Πρέπει να ἀποκαταστήσουμε τὴ δύναμη τοῦ Κράτους ἕως τὴν τελευταία του γωνιά. Πρέπει να ξεμάθουμε ἀπὸ τὰ παραστρατημένα παιδιὰ μας τὸ τραγούδι τοῦ Δημητρώφ. Αὐτὰ ὅλα είναι μεγάλα καθήκοντα, πὸν μπορούν να ἐκπληρωθοῦν μόνο ἂν ἐξακολουθήσει τὸ συναίσθημα ὅτι βρισκόμαστε ἀκόμα σὲ πόλεμο ὅπου κρίνεται ή τύχη μας.

Στὴν Ἀλβανία πολέμησαν οἱ στρατιῶτες μας χωρὶς ἀρκετὰ ὄπλα, χωρὶς ἀρκετὰ ρούχα και πείνασαν συχνά. Τὸ ήθικό τους δὲ λύγισε. Κατόπιν τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου ξαπλώθηκαν σὲ ὅλη τὴ χώρα. Τώρα ὅλοι εἴμαστε ὅπως ἐκεῖνοι οἱ στρατιῶτες· δὲν εἴμαστε ἀπλοῖ πολῖτες διεκδικητὲς μισθῶν και ἡμερομισθίων· εἴμα-

στε στρατιῶτες· θέλουμε ἕνα ὄπλο, ή μιὰ ἀξίνη. Ποῦ να βρεθοῦν μισθοὶ και ἡμερομισθία για να μπει μπρὸς ὄλη ή παραγωγική μας μηχανή; Και ἂν κόψουμε και μοιράσουμε χαρτονόμισμα, τί θά ἀγοράσουμε μ' αὐτό, ἀφοῦ στὴν ἀγορὰ δὲν υπάρχει σχεδὸν τίποτε; Ὁ ἐχθρὸς πὸν μᾶς βαστοῦσε ἀπομονωμένους ἀπὸ τὴ διεθνή ἀγορὰ ἔφυγε· ἀλλὰ ή ἀπομόνωσή μας ἀπὸ αὐτὴν ἐξακολουθεῖ γιατί τὰ πλοῖα πὸν θά μᾶς φέρνανε ἄφθονες πρῶτες ὕλες και μηχανήματα δὲν είναι ἀκόμα διαθέσιμα, γιατί πρέπει να ἐξυπηρετήσουν τὸ μέτωπο. Πρέπει να τελειώσει ὁ πόλεμος και ἄς ὑποφέρουμε κι' ἐμεῖς. Ἄν ὅμως ὁ ἀποκλεισμός ἀπὸ τὴ διεθνή οἰκονομία είναι ἀκόμα ἀναπόφευκτος, ή λειτουργία τῆς δικῆς μας οἰκονομίας μπορεῖ να ξαναρχίσει ἕως ἕνα βαθμὸ μὲ τὰ τρόφιμα και τὶς πρῶτες ὕλες πὸν μᾶς δίνουν οἱ σύμμαχοι. Χρειάζεται ὅμως για τὸν τὸν σκοπὸ μιὰ προσπάθεια· μεγάλη, ἀλλὰ τελεutaία προσπάθεια. Στὸ ὄνομα τῶν θυσιῶν πὸν κάναμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἕως τώρα, στὴ μνήμη αὐτῶν πὸν χάσαμε, χρωστοῦμε να φέρουμε ἕως τὸ τέρμα τῆς τῆς μεγάλης προσπάθειας. Ἀκόμα λίγο και φθάνουμε στὸ σκοπὸ μας. Δὲν θά ἦταν κρίμα να λυγίσει τὸ ήθικό μας, ὅταν ἔπειτα ἀπὸ τόση πείνα, τόσο αἷμα, ὅταν ἔπειτα ἀπὸ τὴ διάλυση τοῦ κράτους ξανασυνταχθήκαμε και βρισκόμαστε τόσο κοντὰ στὸ φωτεινὸ τέλος;

Στὴν προσπάθεια αὐτὴ τὸ καθαρὰ στρατιωτικὸ μέρος δὲν μπορεῖ να είναι μεγαλύτερο ἀπὸ ὅ,τι ἀντιστοιχεῖ στὸ πολεμικὸ ὕλικὸ πὸν μᾶς χορηγοῦν οἱ σύμμαχοι. Καὶ τὸ πολεμικὸ αὐτὸ ὕλικὸ είναι δυστυχῶς λίγο. Στὸ πεδίο τῆς παραγωγῆς ὅμως ή προσπάθεια μπορεῖ και πρέπει να είναι

μεγάλη. 'Οσηδήποτε και αν είναι η φτώχεια μας δεν πρέπει να διστάσουμε μπρός σ' αυτή. Πεινασμένοι θα εργαστούμε για να κουβαλήσουμε τα τρόφιμα, τα φάρμακα, τους σπόρους, τα εργαλεία. "Αν ο πεινασμένος θέλει ημερομίσθιο για τη μεταφορά των τροφίμων θα μείνει νηστικός. "Αν το παπύρι γεμάτο σιτάρι φεύγει ξεφορτωτό από την Πάτρα γιατί ο έκφορτωτής θέλει μεγαλύτερη αμοιβή, ενώ παραπέρα ο χωρικός δεν έχει καθόλου ψωμί, θα πεινάσει αύριο και ο ίδιος ο έκφορτωτής, γιατί η αγροτική παραγωγή θα ελαττωθεί. Πρέπει να επισκευασθούν οι δρόμοι, τα γεφύρια, τα μεταφορικά μέσα. "Αν εργαζόμαστε έτοι από τον περασμένο 'Οκτώβριο θα είχαμε τη βεβαιότητα ότι μέσα σε λίγους μήνες θα πλησιάζαμε στην προπολεμική μας γεωργική παραγωγή, που αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος του έθνικού μας εισοδήματος. Προτμήθηκε όμως τότε να δημαγωγηθούν οι εργάτες όριζοντας ημερομίσθια ψηλότερα από τα αντιστοιχούντα στα αγαθά που υπήρχαν στην αγορά. "Ετσι έπεσε άμεσα η δραχμή και τα ψηλά ημερομίσθια δεν είχαν πια σημασία. "Η δημαγωγία ξέσπασε σε βάρος των εργατών. Κατόπιν είχαμε και την ύψιστη πολιτέλεια της Δεκεμβριανής στάσης. Τώρα κίνδυνος για νέα στάση δεν υπάρχει, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν σοβαροί κίνδυνοι, όταν εξακολουθεί η δημαγωγία, όταν στίς παράπλευρες στήλες της ίδιας έφημερίδος βλέπετε έπειτα από επίθεση έναντι του Κ.Κ.Ε., να υποστηρίζονται φανατικά οι έαμικές οργανώσεις που έδωκαν τους στρατιώτες στο Κ.Κ.Ε. και σε άλλη στήλη να διατυπώνεται συστηματικά μομφή έναντι της Πολιτείας γιατί δεν δίνει πράγματα που δεν έχει. "Εκείνοι που τα γράφουν αυτά εμφανίζονται και ως πρωτοπόροι της δημοκρατικής ιδέας. Πώς όμως μπορεί να υπάρξει δημοκρατία, όταν ρυθμιστής των πάντων είναι η δημαγωγία, όταν αντί να οδηγήσουμε το λαό στον άνηφορικό δρόμο της προσπάθειας, του δακτυλοδεικτούμε συνεχώς την Πολιτεία ως στόχον έ-

πιθέσεως; Βλέποντας κανείς σε ένα μέρος του τύπου μας την ταυτόχρονη επίθεση έναντι του Κ.Κ.Ε. και την υπεράσπιση των έαμικών όργανων που υπηρέτησαν πρωταθλητικά το Κ.Κ.Ε. και που ακόμα σήμερα λειτουργούν και μάλιστα με την ίδια νοοτροπία, είναι φυσικό να δυσπιστήσει στη δημοκρατικότητα αυτής της άρθρογραφίας και το ίδιο φυσικά θα δυσπιστήσει και προς τη δημοκρατικότητα εκείνων που βρίσκονται πάτημα στη Δεκεμβριανή στάση θέλουν να μάς γυρίσουν σε μια άναδρομή, ή όποια θα ένισχύσει τον άναρχικό κομμουνισμό αντί να τον έξασθενήσει.

"Η Δεκεμβριανή στάση πέρασε, αλλά αρχίζουμε από τώρα την προετοιμασία μίας νέας στάσης. "Η συστηματική υποκίνηση δυσαρεσκείας για το διαφορισμό των μισθών, ή ώθηση προς την άναζωογόνηση του μέσου της άπεργίας για την αύξηση των άποδοχών ενώ ακόμα διαρκεί ο πόλεμος και ενώ είναι γνωστό ότι η γενική κατάσταση των 'Ελλήνων είναι άούγκριτα χειρότερη από την κατάσταση αυτών που ώθοονται προς την άπεργία ή συστηματική παρουσίαση διεστραμμένου του πνεύματος της συμφωνίας της Βάρκιζας όλα αυτά προετοιμάζουν μια νέα διάλυση. "Η τελευταία αυτή συμφωνία έγγυθαι την έλευθερη ψήφο και την έλευθερη έκδήλωση γνώμης. Δεν έγγυθαι όμως καθόλου, ότι το κράτος θα διευκολύνει ανθρώπους στην ένεργεία τους έναντι της κρατικής έννοιας και μάλιστα βαστώντας τους μέσα στην υπαλληλική ιεραρχία. "Αλλο πράγμα είναι να έκφράζουμε έλευθερα τη γνώμη μας και άλλο πράγμα είναι να ώθοουμε τους δημοσίους υπαλλήλους και τους εργάτες σε άπεργία, ενώ διαρκεί ο πόλεμος και η γενική δυστυχία, και να φεύγουν τα πλοία χωρίς να ξεφορτώνουν το σιτάρι που χρειάζεται ο άγρότης.

"Η διατήρηση πνεύματος Ισότητος από την Πολιτεία προς τα όργανά της και και τους εργάτες και γενικότερα προς όλο το λαό είναι σε στιγμές δυστυχίας ένα βασικό ήθικό αί-

τημα. Είναι όμως από το άλλο μέρος και στο γενικόν συμφέρον μέσα να απαλλάξουμε στο μέτρο του δυνατού από την έντονη οικονομική φροντίδα εκείνους που σήμερα έχουν την στρατιωτική και τη διοικητική ευθύνη αυτό είναι συμφέρον όλων γιατί ή κακή διοίκηση ζημιώνει όλους περισσότερο από εκείνο που θα άφαιρεθεί από αυτούς για να βελτιωθεί οικονομικά ή κατάσταση των έχόντων την ευθύνη της διοικήσεως. Και άδικίες όμως ακόμα αν γίνουν, δεν είναι αυτή ή στιγμή για να έγερθεί πολιτικός σάλος. Αυτή είναι ή στιγμή της μεγάλης, της τελευταίας προσπάθειας. Μόνο αν πετύχουμε σ' αυτήν θα μπορούμε αύριο να διεκδικήσουμε κάτι το ούσιαστικό και μόνιμο στην αύξηση των άποδοχών. Πρέπει να τονώσουμε με κάθε θυσία το αίσθη-

μα ότι βρισκόμαστε ακόμα στον πόλεμο. Οι σκέψεις μας πρέπει να συγκεντρώνονται στα μέσα με τα όποια θα κερδίσουμε τις διεκδικήσεις μας. Για να γίνει αυτή ή συγκέντρωση θα χρειασθεί ίσως να παραβλέψουμε πολλά. Σε κάθε στιγμή πρέπει να έπιδιώκουμε το καλύτερο που μπορεί να γίνει και όχι το άπόλυτα καλό και εκείνοι που είτε με την πολιτική είτε με τον τύπο οδηγούν την κοινή γνώμη πρέπει να έχουν το θάρρος να πουν στον 'Ελληνικό λαό λόγια ανάλογα με εκείνα του πρωθυπουργού της 'Αγγλίας όταν ανέβηκε στην άρχή: ότι θα ώδηγοῦσε τη χώρα του στη νίκη, αλλά ο δρόμος θα ήταν γεμάτος από κόπους, καταστροφές και αίμα. Δεν υποσχέθηκε την προ του πολέμου κοινωνική δικαιοσύνη αλλά ό,τι χρειάζεται για να κερδηθεί ή νίκη.

ΤΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

II

"Η γνώμη του Α. ΔΕΛΜΟΥΖΟΥ (*)

"Εκθέσαμε στο πρώτο φύλλο τις σκέψεις και παρατηρήσεις του Δελμούζου ως προς το σκοπό της φιλοσοφικής σχολής, και είδαμε πως πρέπει να είναι τα τρία σπουδαιότερα μέσα για την έπιτυχία του σκοπού αυτού, το προσωπικό, οι φοιτητές και το πρόγραμμα των σπουδών. "Επειτα είδαμε την άρνητική απάντησή του στο έρώτημα αν οι δικές μας φιλοσοφικές σχολές πετυχαίνουν το σκοπό τους, και παρακολουθήσαμε την έρευνά του για τα δυο αίτια της άποτυχίας, το προσωπικό και την ποιότητα των φοιτητών. "Ερχόμαστε τώρα στο τρίτο αίτιο, στο πρόγραμμα.

γ) Τα λάθη και αι έλλειψεις που είδαμε σε προσωπικό και φοιτητές κορυφώνονται στο πρόγραμμα των σπουδών τους. "Ο σ. εξετάζει ειδικά το πρόγραμμα της φιλοσοφικής σχολής και πώς δίνει την ιστορία του και την τωρινή κατάσταση. Είναι μια ιστορία τραγική, που δείχνει πως με τέ-

τοιο πρόγραμμα δεν μπορούσε να είναι γόνιμη ή διδασκαλία και των πιο έξαιρτικών ακόμα καθηγητών. Το κύριο γνώρισμά του ήταν το προσωπικό στοιχείο, ο ατομικισμός του προσωπικού και ή άδιαφορία του για ένα έργο δικό όπω; είναι ή μόρφωση των φοιτητών. Συνέπεια τυχαίο άθροισμα από μαθήματα, ποικιλώτατες γνώσεις και ή πιο ρηχή πολυγλωσσία. Στα παλαιότερα χρόνια ή σχολή έδινε ένα μόνο γενικό πτυχίο, το ίδιο για όλους. "Ο κάθε καθηγητής αντίκριζε μόνο το δικό του μάθημα, δίδασκε ό,τι και όσο ήθελε, γενική σχεδόν ήταν ή τάση ν' άπλώνει ο καθένας τη διδασκαλία του όσο γινόταν περισσότερο και γενικός ο πόθος ν' άκούνε τον καθένα τους όλοι οι φοιτητές και να εξετάζονται και σ' αυτόν όλοι. "Ετσι ο φοιτητής ύποχρεωνόταν ν' άκούει όλους τους καθηγητές του και να εξετάζεται απ' όλους. "Ο φοιτητής έμενε καρφωμένος στο θρανίο και κρατούσε σημειώσεις άπάνω από σαράντα ώρες την εβδομάδα, και φυσικά δεν του έμενε πια καιρός και δύνα-

(*) Συνέχεια από το πρώτο φύλλο.

μη για προσωπική ιδιαίτερη μελέτη και εργασία. Δουλειά παθητικώτατη που φόρτωνε το μνημονικό με βάρος άβυσταχτο. Πολύ άργα προσπάθησε η Πολιτεία να βάλει κάποια τάξη στο χάος όριζοντας χρονική περίοδο του κάθε μαθήματος και ώρολόγιο πρόγραμμα, το κατώρθωσε όμως σε πολύ περιορισμένο βαθμό, γιατί στο μεταξύ είχαν πολλαπλασιαστεί οι ταχτικές έδρες με διάφορα βοηθητικά ιδίως μαθήματα, που μερικά τους ήταν άσημαντα ή και τελείως άχρηστα, και η προσπάθεια της Πολιτείας σχεδόν ναυαγόυσε έμπρός σε πολύ περισσότερες τώρα προσωπικές φιλοδοξίες. Σήμερα και ο ίδιος φιλοσοφικές σχολές δίνουν όχι ένα γενικό, αλλά δυο πτυχία, ένα φιλολογικό και ένα ιστοριογραφικό. Ο χωρισμός, όσο και αν έχει γίνει τυχαίος, είναι βέβαια όχι μικρό κέρδος. Στο βάθος όμως η κατάσταση δεν άλλαξε, αφού βασικά λάθη απ' αυτά που είδαμε τ' άπαντούμε και τώρα, και μάλιστα στο ιστοριογραφικό πτυχίο φτάνει μόνο να σημειώσουμε ότι ο φοιτητής αποφοιτά χωρίς να μαθαίνει αρχαία ελληνικά. Όσο δά για τα νέα, και γενικώτερα τ' νεοελληνικό πολιτισμό ή άγνοια των φοιτητών και παλαιότερα και τώρα ήταν και είναι σχεδόν καθολική. Η σχετική εξαίρεση της σχολής Θεσσαλονίκης κράτησε δυο στυχώς μόνο λίγα χρόνια. Τα λάθη που έχει το πρόγραμμα της φιλοσοφικής σχολής τα βρίσκουμε άλλο περισσότερο και άλλου λιγώτερο και στα προγράμματα άλλων σχολών, και μάλιστα πιο πολύ σε σχολές των εφαρμοσμένων επιστημών. Είναι λάθη που αν δεν παραμεριστούν, δεν μπορεί να προκόψει ή πανεπιστημιακή μόρφωση, όσο και αν καλύτερέψει το προσωπικό και ή ποιότητα των φοιτητών. Κι' εδώ πρέπει να τονίσουμε και ένα άλλο σημαντικώτατο λάθος, που τή βαθύτερη πηγή του την έχει στη φιλοσοφική σχολή και τή νοοτροπία της, απλώνεται όμως σε όλες σχεδόν τις ανώτερες σχολές: ή έρευνα της νεοελληνικής πραγματικότητας έχει τόσο παραμεριστεί στην πανεπιστημιακή και γενικά στην επιστημονική μαθηση, ώστε σοβαρώτατες εκδηλώσεις της έχουν μείνει ολότελα άμελέτητες, πράγμα που ζημιώνει όχι μόνο τήν πνευματική αλλά και τήν υλική ζωή μας.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου άπαν-

τά ο σ. στο έρώτημα «τί πρέπει να γίνει». Και παίρνει τους τρεις παράγοντες, προσωπικό, φοιτητές και πρόγραμμα σπουδών, και προτείνει στον καθένα όσα μέτρα νομίζει ότι ταιριάζουν και επιβάλλονται από τους όρους της δικής μας πνευματικής ζωής.

α) στο πρόγραμμα των σπουδών περιορίζεται αποκλειστικά στη φιλοσοφική σχολή, κι' εδώ όμως είναι σημεία που ενδιαφέρουν και ισχύουν για όλες τις σχολές, σημεία που σύμφωνα με το σκοπό μας θα ξεχωρίσαμε περισσότερο στην ανάλυσή μας. Χωρίζει τα πτυχία της φιλοσοφικής σχολής σε καθαρά επαγγελματικά και σε πανεπιστημιακά. Τα πρώτα έχουν σκοπό να μορφώσουν το προσωπικό της μέσης παιδείας και δίνονται με τήν άμεση επέμβαση και έποπτεία του ύπουργείου παιδείας. Τα δεύτερα είναι α) διδακτορικά διπλώματα με το σκοπό να μορφώνονται βαθύτερα και πλατύτερα σε ώρισμένη επιστημονική ειδικότητα όσοι νέοι θέλουν να καταγίνουν με τήν επιστημονική έρευνα και β) ελεύθερα πτυχία που δίνουν τήν ευκαιρία να παίρνουν ελεύθερη πανεπιστημιακή μόρφωση όσοι νέοι δε σκοπεύουν να εργαστούν ως επαγγελματίες στη μέση παιδεία ή ν' ακολουθήσουν ακαδημαϊκό στάδιο. Προτείνει πέντε επαγγελματικά πτυχία της φιλοσοφικής σχολής: φιλολογικό, φιλοσοφικό, ιστορικό, αρχαιολογικό και των ξένων γλωσσών. Επειδή όμως σε μας δεν έχουν άναπτυχτεί οι ειδιεύσεις όπως άλλου για να μπορούν να θεμελιώσουν άρτια επιστημονική μόρφωση, όλα τα πτυχία έχουν μιά κοινή μορφωτική βάση με προέχοντα πτυχιακά μαθήματα τ' αρχαία και νέα ελληνικά που συνυφαινονται στενώτατα μεταξύ τους. Οι φοιτητές όλων των πτυχίων θα αγοράζονται στα δυο αυτά μαθήματα έτοι, που να είναι σε θέση να τα διδάξουν σε όλες τις γυμνασιακές τάξεις. Κοντά στα κοινά αυτά μαθήματα και λίγα βοηθητικά που κρατούν όμως στο πρόγραμμα τή βοηθητική τους θέση, έρχονται σε κάθε πτυχίο τα ειδικά μαθήματα που και αυτά είναι περιορισμένα στον αριθμό τους. Τόσο στάκοι να όσο και στα ειδικά μαθήματα το υλικό περιορίζεται με τις άπαιτήσεις των εξετάσεων, έτσι που και ο καθηγητής ξέρει τι όφείλει να διδάξει και ο φοιτητής τι

έχει να εξεταστεί. Ο περιορισμός γίνεται ακόμα μεγαλύτερος με το δικαίωμα που έχει ο φοιτητής α) να διαλέγει ένα ειδικό μάθημα, σ' αυτό να καταγίνεται περισσότερο και να γράφει τήν επιστημονική διατριβή του και β) και σ' άλλα εξετάσιμα μαθήματα να παίρνει ώρισμένη περιοχή ή προβλήματα της έκλογής του που να τα μελετά πλατύτερα και βαθύτερα και σ' αυτά κυρίως να επιμένει ο εξεταστής κατά τις εξετάσεις. Προτείνει να καταργηθούν οι τμηματικές εξετάσεις, να γίνονται στο τέλος του δεύτερου χρόνου προπτυχιακές και στο τέλος των σπουδών πτυχιακές. Ο πρώτος χρόνος είναι δοκιμαστικός, για να δοκιμάζεται ο φοιτητής καλύτερα αν μπορεί κι' αξίζει να συνεχίσει τις σπουδές του ή να του γίνει ή σύσταση ν' ακολουθήσει άλλο στάδιο που να ταιριάζει πιο πολύ με τις δυνάμεις του. Σημαντικές είναι οι ακόλουθες δυο προτάσεις: α) ο αριθμός των εξεταστών περιορίζεται στο minimum με τή συνεξέταση ένας δηλ. καθηγητής συνεξετάζει μαζί με το μάθημά του βοηθητικά ή και κύρια μαθήματα και β) οι ώρες των ακροάσεων και φροντιστηρίων περιορίζονται τα δυο πρώτα χρόνια σε 24 τήν εβδομάδα, και στα δυο τελευταία ο περιορισμός φτάνει ως τις 19 ή κάποτε και λιγώτερες ώρες, και το βάρος σ' αυτές πέφτει κυρίως στα φροντιστήρια. Έτσι μένει στο φοιτητή πολύς καιρός ελεύθερος για ιδιαίτερη προσωπική μελέτη και εργασία καθώς και για συστηματική άσκηση.

Στα επαγγελματικά πτυχία ή ελευθερία των φοιτητών ως προς τήν έκλογή των μαθημάτων είναι πάρα πολύ περιορισμένη, γιατί ή σύνθεση του κάθε πτυχίου επιβάλλεται από λόγους άντικειμενικούς και προπάντων από τις ανάγκες της μέσης παιδείας. Στα δικτατορικά όμως διπλώματα ο φοιτητής είναι πολύ πιο ελεύθερος ως προς τή σύνθεση των σπουδών του, και σ' αυτή περιλαμβάνονται και επιστήμες που δε διδάσκονται στα μέσα σχολεία. Ακόμα ο πιο περιορισμένος αριθμός των μαθημάτων στα διπλώματα αυτά επιτρέπει βαθύτερη μελέτη μιάς επιστήμης και πιο επίμονη άσκηση στον τρόπο της επιστημονικής έρευνας. Ένα τέλος γενικό σημείο θα έπρεπε να ξεχωρίσουμε ακόμα στο πρόγρα-

μα των σπουδών: τήν ανάγκη να μελετηθούν από τους πανεπιστημιακούς προπάντων όλων των σχολών οι σπουδαιότερες εκδηλώσεις του νεοελληνικού πολιτισμού, μελέτη απαραίτητη για να γνωρίσουμε καλύτερα τον εαυτό μας και να θεμελιώσουμε τήν αυθυπαρξία μας.

β) Η επιλογή των φοιτητών. Όπως είδαμε για να είναι γόνιμη ή πανεπιστημιακή διδασκαλία, πρέπει όσοι νέοι φοιτούν στο πανεπιστήμιο να έχουν τήν προπαιδεία, τήν πνευματική καλλιέργεια και τις ικανότητες που είναι απαραίτητες για επιστημονικές σπουδές. Δυστυχώς οι άποφοιτοι των γυμνασίων μας έχουν άτελέστιατή μόρφωση, και μόλις ένα μικρό ποσοστό απ' αυτούς— που έχει εδνοθηθεί ιδιαίτερα και από το φυσικό του—θα μπορούσε οποσδήποτε να παρακολουθήσει πανεπιστημιακή διδασκαλία, και αυτό με έντατική προσωπική προσπάθεια. Γι' αυτό πρέπει να γίνεται αυστηρή επιλογή των φοιτητών και έπειδή ή μέση παιδεία θ' άργήσει να δίνει πολύ καλύτερα άποτελέσματα, είναι ανάγκη να φροντίσουμε να περουν τουλάχιστο στο πανεπιστήμιο οι καλύτεροι από τους σημερινούς και αύριανούς άποφοιτους των γυμνασίων. Γι' αυτό πρέπει: α) να κρατηθεί και να εφαρμοζεται αυστηρά ο numerus clausus β) ο τρόπος και το πνεύμα των εισαγωγικών εξετάσεων ν' αλλάξει. Οι εξετάσεις να γίνονται κατά μεγάλες περιφέρειες από μικτές έπιτροπές που μέλη τους θα είναι όχι μόνο καθηγητές των πανεπιστημίων αλλά και διαλεχτοί εκπαιδευτικοί της μέσης παιδείας. Σύγχρονα όμως να δοθούν για τους εξεταστές γραπτές οδηγίες με σχετικά παραδείγματα, ώστε και τα θέματα που θα δίνονται να είναι τέτοια που να μπορεί ο εξεταζόμενος να δείχνει όχι μόνο γνώσεις αλλά και τις πνευματικές του ικανότητες, και τα σημεία να τονίζονται που έχουν για τήν ουσιαστική κρίση μεγαλύτερη σημασία. Έπειτα τα εξεταζόμενα μαθήματα να έχουν διάφορους συντελεστές ανάλογα με τή σημασία του καθενός για τις σπουδές στη μιά ή τήν άλλη σχολή γ) για τήν τελική κρίση κάθε ύποψήφιου να λογαριάζεται και ο βαθμός του άπολυτηρίου του σε όσα μαθήματα εξετά-

ζονται στις εισιτήριες εξετάσεις, αλλά με τον ίδιο συντελεστή που παίρνει το κάθε μάθημα στις εξετάσεις αυτές, και να λογαριάζεται τόσο όσο και ο συνολικός βαθμός που βγαίνει από τα γραπτά των εξετάσεων. δ) Για κάθε εξεταζόμενο να στέλνει ο σύλλογος του γυμνασίου όπου έχει φοιτήσει ειδικό εμπιστευτικό σημείωμα για τις ικανότητές του και το χαρακτήρα του, και το σημείωμα αυτό να έχει βοηθητική σημασία για την κρίση των εξεταστών.

Ιδιαίτερη όμως σημασία έχει κατά το σ. η επιλογή των φοιτητών για τις φιλοσοφικές σχολές. Γιατί ένας μέτριος ή ανίκανος καθηγητής των μέσων σχολείων θα μισομορφώνει ή θα παραμορφώνει ένα πλήθος νέους επί 35 δόκλιηρα χρόνια. Κι' εδώ προτείνει διάφορα ειδικά μέτρα που θα βοηθήσουν πρώτα για να τραβούν και οι φιλοσοφικές σχολές περισσότερους από τους πιά ικανούς απόφοιτους των γυμνασίων, και δεύτερο για να γίνεται η επιλογή αυστηρότερη και πιο ουσιαστική. Ξαναθυμίζουμε μάλιστα εδώ ένα μέσο που αναφέραμε και πριν, ο πρώτος χρόνος των σπουδών να είναι για το φοιτητή δοκιμαστικός. Όσο για τη φοιτητική ζωή και την οργάνωσή της ο σ. λέει πως αυτή δεν μπορεί να διαγραφεί από πριν, γιατί η μορφή της θα είναι ιδιότυπη και θα πηγάζει μέσα από την ίδια φοιτητική ψυχή, όταν οι φοιτητές είναι νέοι που πάνε στο πανεπιστήμιο από εσωτερική ανάγκη και κλίση για μόρφωση πανεπιστημιακή.

γ) Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου εξετάζει ο σ. το πρόβλημα του προσωπικού των φιλοσοφικών σχολών, και του σημερινού και του μελλοντικού. Οι σκέψεις του όμως για το μελλοντικό προσωπικό έχουν γενική σημασία και ισχύουν για όλες τις σχολές. Η σωστή επιλογή των νέων που θα φοιτούν στο πανεπιστήμιο θάχει, λέει ο σ., άμεσο αντίκτυπο και στο προσωπικό του πανεπιστημίου. Όσο περισσότερο πετύχουμε να πηγαίνουν στο πανεπιστήμιο από τους γυμνασιακούς απόφοιτους οι ικανότεροι για επιστημονικές σπουδές χωρίς να εμποδίζονται από την οικονομική και κοινωνική θέση του σπι-

τιού τους, τόσο πιο διαλεχτές δυνάμεις θα ετοιμάζονται και για το πανεπιστημιακό προσωπικό. Γι' αυτό όμως είναι ανάγκη ν' αντικρύσουμε το φοιτητή και ύστερα από το πτυχίο του, και να γίνεται στους πτυχιούχους νέα επιλογή συνδυασμένη με οικονομική υποστήριξη, αλλά σε στενότερο κύκλο και με σκοπό περιορισμένο. Όσοι από τους πτυχιούχους έχουν δείξει κατά το διάστημα των σπουδών τους ιδιαίτερη ικανότητα και κλίση για ειδική επιστημονική έρευνα και εργασία να υποστηρίζονται αν είναι άποροι με υποτροφίες και άλλα μέσα επί ένα ως δυό χρόνια για να πάρουν και το διδακτορικό δίπλωμα, και ν' ασχοληθούν έτσι βαθύτερα σε μια ώριμμένη επιστήμη. Μ' αυτόν τον τρόπο, αν λογαριάσουμε και όσους με δικά τους μέσα θα μπορούν και θα θέλουν να πάρουν το δίπλωμα αυτό, θα ετοιμάζονται πολλοί και καλοί εργάτες της επιστήμης σε όλους τους κλάδους. Απ' αυτούς είναι φυσικό με την εργασία και τη δράση τους να ξεχωρίζουν λίγοι πολύ ικανότεροι και δημιουργικότεροι από τους άλλους. Από το δικό τους κύκλο θα βγει το φυτώριο που θα φέρει νέες πολύτιμες δυνάμεις και στο προσωπικό των πανεπιστημίων. Κι' εδώ όμως παρουσιάζεται η ίδια ανάγκη που είδαμε και πριν. Όσοι βέβαια μπορούν να συνεχίσουν τις επιστημονικές σπουδές των στο έξωτερο με δικά τους μέσα, θα το κάνουν, και αν άξιζον θα μπουν στο ακαδημαϊκό στάδιο. Τους πιο διαλεχτούς όμως από τους ικανούς διδάκτορες που τους λείπουν τα οικονομικά μέσα, πρέπει και πάλι να τους βοηθήσει οικονομικά η Πολιτεία για να μπορέσουν να δουλέψουν επί τρία ως τέσσερα χρόνια σε ξένα προχωρημένα επιστημονικά κέντρα. Στους νέους αυτούς όταν γυρίσουν στον τόπο τους και τ' αξίζουν θα είναι άνοιχτος ο δρόμος προς την ύψηλεια.

Στην ιεραρχία του ανώτερου διδακτικού προσωπικού βάση κατά το σ. πρέπει να γίνει ο βαθμός του ύψηλεια. Γι' αυτό όμως είναι ανάγκη και η δοκιμασία για την ύψηλεια να είναι πολύ αυστηρή, και βασικά σημεία του σχετικού νόμου ν' αλλάξουν έτσι, που και οι έμμισθοι ύψηλεια να είναι σε μερικούς τουλάχιστο σχολές πολύ περισσότεροι από τώρα, και στην πανεπιστημιακή έρ-

γασία τους να είναι ελεύθεροι για να μπορούν να δουλεύουν και την επιστήμη τους και τον έαυτό τους.

Το ίδιο όμως ριζικές αλλαγές πρέπει να γίνουν και στο νόμο «περί εκτακτων καθηγητων». Για να πάρει ο θεσμός αυτός όλη του τη βαρύτητα στο πανεπιστημιακό έργο, πρέπει ο εκτακτος καθηγητής να είναι μόνιμος και όχι όπως τώρα που χάνει τη θέση του, και φυσικά και την πανεπιστημιακή σταδιοδρομία, αν μέσα σε λίγα χρόνια δε γίνει ταχτικός. Για τους περισσότερους μάλιστα που έχουν εκτακτες έδρες ο βαθμός να είναι τελειωτικός. Αν όμως ένας εκτακτος καθηγητής είναι εξαιρετικά ικανός και δημιουργικός στην επιστήμη του, να μπορεί να υνομάζεται ταχτικός, ενώ η έδρα του θα εξακολουθεί να μένει εκτακτη. Έπειτα είναι ανάγκη ο αριθμός των ταχτικών έδρων σε κάθε σχολή να περιοριστεί, οι εκτακτες όμως έδρες για τα βασικά μάλιστα μαθήματα να γίνουν πολύ περισσότερες και ακόμα όσοι τις κατέχουν να είναι ουσιαστικά ισότιμοι με τους ταχτικούς.

Αυτά γενικά για όλες τις σχολές. Ειδικότερα για τις δυό φιλοσοφικές εξετάζει ο σ. πρώτα το πρόβλημα των έδρων και προτείνει σχετικές αλλαγές και συμπληρώσεις, και έπειτα το πρόβλημα του σημερινού προσωπικού των. Η σύνθεσή του δεν είναι ανάλογη με την τωρινή επιστημονική δυναμικότητα του τόπου μας· γι' αυτό επιβάλλεται ν' ανασυγχροτηθούν οι σχολές, και η σύνθεσή τους να γίνει όπως θα μπορούσε να είναι με τις επιστημονικές δυνάμεις που υπάρχουν σήμερα στην Ελλάδα. Κύριο βέβαια κριτήριο για τον κάθε καθηγητή θα είναι η επιστημονική ικανότητα και ο χαρακτήρας του άσχετα από την ιδεολογική του κατεύθυνση ως προς τα δυό ρεύματα της πνευματικής μας ζωής, το

λόγιο και το δημοτικιστικό. Όταν όμως λογαριάσουμε τις δλέθριες συνέπειες που έχει ο φανατισμός της αθηναϊκής κυρίως σχολής, φανατισμός που αποκλείει από τον κύκλο της και ζητεί να εξοντώσει κάθε νέο επιστήμονα που δεν ακολουθεί τυφλά τις γλωσσικές της αντιλήψεις, επιβάλλεται η σύνθεση του προσωπικού—με κύρια πάντα κριτήρια όσα είπαμε παραπάνω—να γίνει τέτοια, που ο φανατισμός να μην μπορεί να ξεπαστή ράχη της παιδείας και του πολιτισμού μας γενικά. Τα σχετικά μέτρα που προτείνει ο σ. για την ανασυγκρότηση είναι τόσο ζυγισμένα και μετριοπαθή, που μπορούν να εφαρμοστούν χωρίς μεγάλη διαταραχή. Η εφαρμογή τους όμως μόνον από την Πολιτεία θα μπορούσε να γίνει. Και η επέμβαση της Πολιτείας είναι δικαιολογημένη σ' αυτήν την περίπτωση, γιατί λείπει η απαραίτητη προϋπόθεση της πανεπιστημιακής αυτονομίας, ότι δηλ. μια σχολή στέκει στη θέση της. Η επέμβαση όμως θα έχει κύρος και θα ώφελήσει μόνον, αν οι αποφάσεις της Πολιτείας είναι τέτοιες που ν' αντέχουν σε κάθε ελεύθερη κρίση και συζήτηση, αν είναι δηλ. άπροσωπες, αντικειμενικές και σύμφωνες με το συμφέρον του πανεπιστημιακού έργου και του τόπου.

—Αυτές είναι οι αντιλήψεις του Α. Δελμούζου για την ουσιαστική μεταρρύθμιση της πανεπιστημιακής εργασίας, αντιλήψεις που όπως είπαμε στηρίζονται σε πολύχρονη φωτισμένη πείρα και στη δική μας πραγματικότητα. Με τις προτάσεις του σ. έχουμε στερεό έδαφος για συζήτηση αντικειμενική, και για τέτοια συζήτηση οι στήλες του περιοδικού μας είναι άνοιχτες σε κάθε καλόβουλο αναγνώστη που έχει αντικρύσει στοχαστικά το μορφωτικό πρόβλημα του πανεπιστημίου.

ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣ ΜΗΧΑΝΗ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ ΧΩΡΙΣΤΟ ΚΟΜΜΑ ΕΡΓΑΤΩΝ;

Σεις οι μισθωτοί εργάτες της βιομηχανίας στους όποιους όρθα ή λανθασμένα δίνονται το όνομα του προλεταρίου, βρίσκεστε ιδιαίτερα σήμερα στη μεγαλύτερη δυσκολία από όλους, πώς να ρυθμίσετε την στάση σας μέσα στην πολιτική κίνηση. Η δυσκολία σας έχει πολλές αιτίες: —

πρώτα-πρώτα είστε πολύ φτωχοί, καιτοι όχι οι φτωχότεροι από όλους τους Έλληνες. Όταν φτωχοί, πολύ φτωχοί, συγκινηθείτε πολύ εύκολότερα από κάθε πολιτική κίνηση που σας υπόσχεται ότι θα σας βγάλει από την οικονομική άθλιότητα. Έτσι στρατολογεί από σας ο Μαρξισμός στρα-

ΑΧΡΙΔΑ-ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

«Η Θεσσαλονίκη και η Αχρίδα είναι οι άγιες πόλεις που γεννήθηκε ο πρώτος βουλγαρικός πολιτισμός. Στη Θεσσαλονίκη γεννήθηκαν οι Βούλγ. άποστολοι Μεθόδιος και Κύριλλος. Στην Αχρίδα ίδρυσε ο Κλήμης το 886 το πρώτο βουλγ. Πανεπιστήμιο που έδιδάσκοντο Παιδαγωγική, Φιλοσοφία, Θεολογία, Οικονομία, Τέχνη κλπ. Τις πρώτες δεκαετίες άποφοιτούσαν 3.500 νέοι Βούλγ. επιστήμονες, που πήγαιναν σ' όλο το βουλγ. κράτος σαν συγγραφείς και πυρήνες του βουλγ. πολιτισμού. Κράτησε το Πανεπιστήμιο αυτό πέντε αιώνες και μαζί με το Πανεπιστήμιο της Πρεσλάβας και τις βιβλιοθήκες του, δημιούργησαν και κράτησαν το βουλγαρικό πολιτισμό. Η βουλγ. Αρχιεπισκοπή της Αχρίδας, στην οποία έδωσε ο Βασίλειος Β' τη χώρα από την Αδριατική, Καστοριά, Γρεβενά, Έδεσσα, Σόφια, Δορύστολο, Βελιγράδι και πολλά προνόμια, ήταν το μεγαλύτερο έθνικό και πνευματικό κέντρο των Βουλγάρων, τα δε σύνορά της τα έθνογραφικά όρια των δύο λαών. Οι διάδοχοι όμως του Βασιλείου Β' προσπάθησαν να της αφαιρέσουν και την ανεξαρτησία και τα προνόμια, για να μπορέσουν έτσι να ξεελληνίσουν ή να εξαφανίσουν τους Βουλγάρους. Γι' αυτό όμως και οι Βούλγαροι άντετέστησαν και έστασίασαν και ποτέ δεν έχασαν την έθνική τους συνείδηση. Μόνο επί Τουρκοκρατίας μπόρεσε το ελληνικό Πατο)χείο και οι Φαναριώτες, με τη βοήθεια και των φίλων των Τούρκων, να καταργήσουν σιγά-σιγά την ανεξαρτησία της Αρχ)πής (1767). Από τότε οι Έλληνες κληρικοί, τα ελληνικά σχολεία που ίδρυσε εκεί το Πατο)χείο, οι Φαναριώτες και όλοι, με τη βοήθεια των Τούρκων, άρχισαν τη συστηματική ξεελληνίση των Βουλγάρων. Δεν είναι λοιπόν Έλληνες όσοι μιλούν εκεί ελληνικά, αλλά ξεελληνισθέντες Βούλγαροι. Για την έθνική αυτή ζημία ο βουλγ. λαός ζητάει εκδίκηση και αυτή διδάσκει στα σχολικά βιβλία. Πρέπει να επανορθωθεί η άδικία και να πάρει η Βουλγαρία την περιφέρεια της Αχρίδας, γιατί διαφορετικά δεν θα ήσυχάσει και θα περιμένει την κατάλληλη

εύκαιρία να τα πάρει.»

Αυτά κυκλοφορούν τώρα οι Βούλγαροι στη χώρα τους και στο έξωτερικό. Άς ιδούμε από πού βγάζουν τις ιδέες τους αυτές.

Για τη μετανάστευση Βουλγάρων στη Δυτ. Μακεδονία δέχονται οι ίδιοι οι Βούλγαροι, ότι δεν υπάρχουν πηγές. Από 3—4 Πρωτοβουλγαρικά όνόματα όμως που βρίσκουμε εκεί τον 9 και 10 αιώνα πρέπει γράφουν, να δεχτούμε, ότι κάποτε ήλθαν εκεί Πρωτοβούλγαροι και μετά και οι Βούλγαροι. Από τη θέση αυτή ξεκινάνε για τις διεκδικήσεις τους.

Όταν ο Βόρις Α' (853—888) βαφτίστηκε από το βασιλέα Μιχαήλ, γράφουν οι πηγές, και έγινε το πνευματικό του τέκνο έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για τη διάδοση του χριστιανισμού και βοήθησε όσο μπορούσε το «διδάσκαλο» Κλήμη, σαν έντολοδόχος του βασιλέως, να εργαστεί στην περιφέρεια της Αχρίδας για τη στερέωση της ορθοδοξίας και του χριστιανισμού. Ο Κλήμης δεν βρήκε εκεί καμιά δυσκολία, γιατί οι κάτοικοι ήταν «ευπαιδευτοί και άριστοι» και άλλοι μόνον γνώριζαν να γράφουν, άλλοι να διαβάζουν και άλλοι να όμιλούν τη γλώσσα των γραφών, δηλ. την ελλην. γλώσσα. Γι' αυτό βρήκε πολύ εύκολα 3.500 συνεργάτες. Αντίθετα, συνεχίζει η πηγή, όταν έπειτα από πολλά χρόνια κάλεσε ο Συμεών τον Κλήμη «εις την Βουλγάρων χώραν», δηλ. στην πέραν του άνω Άξιου χώρα, το έργο του έγινε δυσκολώτατο και η ζωή του «άγλημα», γιατί ο κόσμος ήταν άμόρφωτος και δεν γνώριζε τη γλώσσα των Γραφών. Τις δύο αυτές περικοπές της πηγής τις ταυτίζουν οι Βούλγαροι και κάνουν τους 3.500 συνεργάτες δηλ. τους κατώτερους κληρικούς τον Κλήμη, φοιτητές και επιστήμονες και όλο τον εκεί κόσμο βουλγαρικό. Τις δυο αυτές περικοπές της πηγής τις ταυτίζουν οι Βούλγαροι και κάνουν άριστα την προπαγάνδα τους.

Ερχόμαστε στο Βασίλειο Β' (976—1025). Με τις τοπικές επαναστάσεις που έγιναν στη Μ. Άσία κατά την άνοδο του Βασιλείου στο θρόνο, επαναστάτησε στη Δυτική Μακεδονία και

ο άκαθορίστος έθνικότητος Σαμουήλ, ο όποιος παρέσυρε και τους Βουλγάρους που τότε δεν είχαν ήγεμόνα, γιατί είχαν ύποταχθεί υπό τον Τοιμισκή (969—976). Η επανάσταση πέτυχε γιατί δεν υπήρχε στρατός στη Βαλκανική και όνομάστηκε Βουλγαρική, γιατί παρασυρθήκαν σ' αυτή και οι Βούλγαροι και έτσι «της προσηγορίας του έθνους εκείσε διαδοθείσης Βουλγαρία ο χώρος μετωνομάσθη και Μητρόπολις Βουλγαρίας» ή Αρχιεπισκοπή. Ο Βασίλειος Β' όμως υπέταξε δόλοκληρη τη Βουλγαρία και μετέφερε πάλι στο Δούναβη τους Βουλγάρους που ήλθαν στην Αχρίδα επί Σαμουήλ και μόνο «το όνομα καθάπερ άλλο τι μνημείον εκείνων έναπολέλειπται τη επισκοπή» και που περιελάμβανε και πολλές περιφέρειες κάτω από το Δούναβη που ήταν βουλγαρικές. Έτσι έμεινε ο τίτλος για πάντα. Και όμως οι Βούλγαροι γράφουν ότι ο τίτλος σημαίνει και έθνολογικά σύνορα.

Στο ίδιο συμπέρασμα φτάνουν οι Βούλγαροι και με όσα γράφουν οι άρ)ποι Θεοφύλακτος και Χωματιανός, για να αποφύγουν τη βαρεία φορολογία του λαού της περιφέρειας τους, ή να κρατήσουν τα φορολογικά προνόμια, όπως και από τα παράπονα του Θεοφύλακτου για τη δύσκολη ζωή άνάμεσα στον άμόρφωτο λαό της περιφέρειας, τον όποιο συγκρίνει με το λαό της Κων)πόλεως. Το ίδιο κάνουν και με όσα γράφει ο Χωματιανός για να δικαιολογήσει τη στέψη του Θεοδ. Αγγέλου στη Θεσ)νίκη (1222), την όποια έκαμε, όπως ο ίδιος ο Χωμ. γράφει, γιατί αυτός πολέμησε και έσωσε πολλούς Έλληνες και πολλά μοναστήρια από τις επιδρομές αίων από του Αΐμου Σκυθών και της Σκυθικής (Βουλγαρικής) μιαρίας». Ήταν λοιπόν, γράφει έθνική ανάγκη ή στέψη. Και όμως από αυτά βγάζουν το συμπέρασμα οι Βούλγαροι ότι οι άρχιεπισκοποί αυτοί ήταν αντίπαλοι του Κράτους και ο λαός ήταν βουλγαρικός στην περιφέρεια τους. Περισσότερο άσχολούνται οι Βούλγαροι με την εποχήν της Τουρκοκρατίας.

Όπως είναι γνωστό, μετά το δωδέκατο αιώνα το κράτος παρήκμαζε, έως ότου το 1453 το υπέταξαν οι Τούρκοι. Με την παρακμή του κράτους παρήκμαζε και η Αρχ)πή της Αχρίδας. Η πιο χειρότερη εποχή άρχίζει από το 1550.

Η φορολογία μεγάλωνε συνεχώς και οι άδικίες των υπαλλήλων το ίδιο. Το 1650 ή φορολογία ήταν 50 φορές μεγαλύτερη. Τόση φτώχεια είχε ή Αρχ)πή, ώστε ζητούσε έλεημοσύνη από τη Ρουμανία και αυτή τη Ρωσσία. Με την έναρξη της παρακμής της Τουρκίας, την ίδια εποχή, άρχισαν να γίνονται και απόπειρες για τοπική ανεξαρτησία. Οι μεγαλύτερες τέτοιες κινήσεις έγιναν στην Άλβανία και Ήπειρο, από τις όποιες δεν έλειψαν οι Έλληνες της Δυτ. Μακεδονίας, του Ολύμπου και της Στερεάς. Σ' αυτή την Αχρίδα διάχτηκαν κληρικοί γιατι βοήθησαν τους Βενετούς κατά της Τουρκίας. Γνωρίζουμε όμως τι καταστροφές πάθαινε ή χώρα στις κινήσεις αυτές.

Για όλα αυτά (φορολογία, άδικίες, ταραχές στην περιφέρεια και κακή διοίκηση της Αρχ)πής) οι οικονομικές δυσκολίες μεγάλωναν. Είναι αλήθεια ότι τα έγγραφα της Αρχ)πής τις άποδίδουν μόνο στην κακή διοίκηση και στις σπατάλες των άρχ)πων οι όποιοι και άλλαζαν διαρκώς. Η άλλαγή όμως προσώπων, όσο συχνή και αν ήταν δεν ώφελοϋσε σε τίποτε, γιατί ή αιτία της φτώχειας ήταν βαθύτερη. Μόνο ή τέλεια υπαγωγή της Αρχ)πής στο Πατριαρχείο θα μπορούσε ίσως να βελτιώσει την κατάσταση και ή ιδέα αυτή κέρδιζε διαρκώς έδαφος. Πολλές φορές τα τελευταία χρόνια είχε ζητήσει και ή Αρχ)πή και άλλες επισκοπές την έγγυηση του Πατριαρχείου για την πληρωμή των φόρων. Όποιος ζητάει όμως έγγυητή, ζητάει αυτόματα και την ύποταγή του σε κάποιον. Γι' αυτό και ή Αχρίδα ζήτησε την ύποταγή της στο Πατο)χείο και ύποτάχτηκε (1767), το δε Πατο)χείο πλήρωσε τους φόρους της. Γνωρίζουμε ότι στη συγκέντρωση αυτή της εξουσίας βοήθησαν και άλλοι λόγοι, ιδίως του Τουρκικού κράτους, τα οικονομικά όμως έχουν βασική σημασία.

Παρ' όλες τις κατηγορηματικές πληροφορίες των εγγράφων της Αρχ)πής, οι Βούλγαροι γράφουν, ότι ή μόνη αιτία της ύποταγής είναι ή προσπάθεια των Φαναριωτών και του Πατο)χείου, για να μπορέσουν να έχουν όλη τη δύναμη να ξεελληνίσουν τους Βουλγάρους. Την αντίληψή τους αυτή τη στηρίζουν στο ότι στα έγγραφα, που καλύπτουν 200 χρόνια βρίσκουμε δυο φορές τη λέξη

«ξένος και άλλοδαπός» και γράφουν, ότι ως ξένοι και άλλοδαπιοοούνται οι φοβέροι Φαναριώτες. Τα τα ίδια έγγραφα όμως που μιλούν για «ξένους» γράφουν ότι ο αποκλεισμός από τη διοίκηση κάθε Κ α κ ο υ ντόπιου ή ξένου, και η όμοιοια όλων θα βοηθήσει στην πρόοδο. Γράφουν επίσης ότι την ίδια χρονιά διώχτηκαν οι κληρικοί που βοήθησαν τους Βενετούς κατά του Σουλτάνου. Δεν μπορούσε λοιπόν να δεχτούμε ότι έχουμε ξεελληνισμό από τους φαναριώτες.

Θά μās είπουν ίσως ότι ο ξεελληνισμός έγινε μετά το 1767. Άλλά τότε που βρέθηκαν τόσο Έλληνες εκεί από πριν και που βρέθηκαν τόσoι Έλληνες που από την περιφέρεια αυτή έφυγαν στο έξωτερικό από το 1767 και πλούτισαν και έστειλαν μεγάλα κεφάλαια για την ίδρυση ελληνικών σχολείων και μάλιστα πλουσιών, όπως στην Καστοριά, στην Κοζάνη, στη Σιάμιστα, στη Νάουσα, στην ίδια την Άχρίδα, στην Κορυτσά και σε τόσα άλλα μέρη; Που βρέθηκαν οι Έλληνες που, πολύ πριν από το 1767, είχαν κάμει τα περίφημα σχολεία και το τυπογραφείο στη γειτονική Μοσχόπολη; Άδικα προσπαθούν οι Βούλγαροι να γράψουν, ότι τα σχολεία αυτά είναι έργα του Πατριαρχείου, γιατί το Πατριαρχείο όχι μόνον δεν ίδρυσε ανώτερα σχολεία, αλλά αρκετές φορές και καταδίωξε πολλά στα οποία είχαν εισαχθεί ως μαθήματα ή Φιλοσοφία, οι φυσικές επιστήμες κ.λ.π. και αναθεμάτισε και τους δασκάλους. Το Πατριαρχείο δεν έκαμε ποτέ εθνικιστική πολιτική, αλλά φρόντιζε μόνο για την ορθοδοξία και θεωρούσε όλους τους ορθοδόξους το ίδιο. Ειδικά στην περιφέρεια της Άχρίδας, που ήταν άμεση ή επίδραση του πάπα, το Πατριαρχείο είχε κάθε λόγο ν' άποφύγει να δυσμενεύσει τους κατοίκους. Για το λόγο αυτό άκριβώς είχε χορηγήσει στην άρχισκοπική της Άχρίδας και μερικά προνόμια και άρκετη πρωτοβουλία, για να ξεουδετερώσει δηλ. την επίδραση του πάπα και όχι για άλλους λόγους. Αυτά τα γνωρίζουν και οι Βούλγαροι και όμως επιμένουν στις θεωρίες τους.

Για να ένισχύσουν τις θεωρίες τους οι Βούλγαροι, πέρα από τις παρερμηνείες των πηγών, προχώρησαν σε πιο δραστήρια μέσα, στην πλαστογραφία και στη δημιουργία και νέων ψεύτικων

ηγών, πράγμα που άσφαλώς δεν θα έκαναν αν οι πραγματικές πηγές δικαιώναν τη δική τους άποψη. Τα χειρόγραφα, τον κώδικα, της Άχρίδας, τον διάβασε το 1861 ο Βούλγαρος Μπότλεφ και τον άντέγραψε. Έπειδή όμως δεν βρήκε και πολλά στοιχεία για να στηρίξει τις θεωρίες που είχαν άρχισει να δημιουργούν, έκαμε στον κώδικα της του προσθήκες. Έτσι πρόσθεσε πάνω από 50 φορές τον τίτλο «Πάσης Βουλγαρίας» και μερικές φορές τον τίτλο «Πατριαρχείο» Γι' αυτό και δίναν τόση σημασία στον τίτλο. Για να μπορούν να ζητάνε ολόκληρη τη Μακεδονία πρόσθεσε στον κώδικα ο ίδιος και μερικές δεκάδες έπισκοπές, που δεν άνήκαν στην Άχρίδα, και έδωσε έτσι όλα για τις περίφημες διεκδικήσεις της Συνθήκης του Άγίου Στεφάνου. Έπειδή όμως είδε ότι μερικά πρακτικά δεν τον συνέφεραν, τα έξσχισε και έβαλε άλλα χήσιμα στο σκοπό του. Το χειρόγραφο του Μπότλεφ με όλες αυτές τις παραποιήσεις και προσθαφαιρέσεις δημοσιεύτηκε στο Δελτίο του βουλγ. Υπουργ. Παιδείας (1891, 1894) και σ' αυτό στηρίχτηκαν όχι μόνο δεκάδες βουλγ. βιβλίων αλλά και πολλοί ξένοι επιστήμονες σε μελέτες τους για την Άχρίδα. Έτσι ο κόσμος διάβαζε και διαβάζει ακόμα τα μετέτοιες πηγές γραμμένα βιβλία.

Το δυστύχημα όμως για τους Βουλγάρους είναι, ότι δεν ξεκαθάρισαν ολόκληρο τον κώδικα και έτσι είχε την καλή τύχη ένας έρευνητής. ο Γκέλτσερ, που είχε και αυτός στηρίξει μια μελέτη του στη βουλγαρική έκδοση, να βρει έπειτα από μερικά χρόνια τον ίδιο κώδικα. Με την παραβολή που έκαμε με την έκδοση του Βουλγ. Υπ. Παιδείας, ανακάλυψε τις προσθαφαιρέσεις και γι' αυτό γράφει σε μια νεώτερη μελέτη του: «Για όλες αυτές τις πράξεις του Μπότλεφ πρέπει η έκδοσή του να χρησιμοποιηται με μεγάλη δυσπιστία, γιατί όσοι στηρίχτηκαν στην έκδοση αυτή παραπλανήθηκαν». Το βιβλίο αυτό όμως το διάβασαν πολύ λιγότεροι, από το πρώτο. Έτσι ο κόσμος διάβαζε και διαβάζει και πιστεύει σαν άληθινές τις θεωρίες των Βουλγάρων και σ' αυτό φταίμε άρκετά και έμεις. Πρέπει τα γνωρίζουμε άκόμα, ότι αυτός που ανακάλυψε τις πλαστογραφίες του Μπότλεφ και είχε κά-

μει και τη μελέτη, είναι θερμός φίλος των Βουλγάρων και προσπαθεί να δικαιολογήσει τον Μπότλεφ, γράφοντας, ότι τις μεταβολές τις έκαμε όχι για εθνικιστικούς λόγους, αλλά για να τιμήσει την Άρχη. Ο ίδιος γράφει και τα έξης χαρακτηριστικά: «Ρώτησα πολλές οικογένειες στην Άχρίδα τί είναι: Όλες μου άπάντησαν με ύπερηφάνεια και άποφασιστικότητα: Είμεθα γνήσιοι Έλληνες. Και όμως, συνεχίζει, αυτοί δεν είναι άλλο τίποτε παρά ξεελληνισθέντες Βούλγαροι ή Ρουμάνοι. Δεν μπορεί όμως και ο ίδιος παρά να δεχτεί, ότι η περιφέρεια Κοζάνης, Καστοριάς, Γρεβενών και Έλασσάνος είναι καθαρά ελληνικές.

Για να καταλάβουμε καλύτερα με ποιους έχουμε να κάμουμε, παραθέτω την περίληψη από ένα πρακτικό που πρόσθεσε στον κώδικα ο Μπότλεφ, το οποίο το άναφέρουν και ξένοι έρευνητές. Όλόκληρο το βουλγαρικό έθνος μας, γράφει ο Μπότλεφ, ζητάει να ξεναγίνει ή Άρχη μας στην Άχρίδα, την οποία την κατάργησαν οι Έλληνες. Ημείς εδώ οι Άχριδιώτες σαν μέλη του βουλγ. έθνους, παρακαλούμε όλους τους Βουλγάρους που τους κάνουμε άντιπροσώπους

μας να παρακαλέσουν το Σουλτάνο να μās άπαλλάξει από τις άυθαιρέσιες των Έλλήνων κληρικών.

Με τέτοια μέσα προσπαθούν πολλές δεκαετίες τώρα να δημιουργήσουν οι Βούλγαροι δικαιώματα πάνω σε ελληνικές χώρες, χωρίς να παραλείπουν καμιά εύκαιρία να σφάζουν τον ελληνισμό όπου τον βρίσκουν. Με όλα αυτά όμως μια είναι η άλήθεια, όπως άλλοι ξένοι επιστήμονες γράφουν: Η Άχρίδα ήταν το προπύργιο του ελληνισμού. Η Άχρίδα, γράφει ο ίδιος Γκέλτσερ, ο τόσο φίλος των Βουλγάρων κράτησε τον ελληνισμό της περιφέρειάς αυτής και υπό τους Σέρβους και υπό τους Τούρκους. Αυτή ήταν το ισχυρότατο φρούριο και το κέντρο των Έλλήνων εκεί, όπως για τη Σερβία κέντρο ήταν το Ίπέκ και για τη Βουλγαρία το Τύρνοβο στη Βουλγαρία. Με τα τρία αυτά κέντρα έχουμε πραγματικά προστά μας τη φυσική περιοχή μέσα στην οποία κινήθηκαν και έδρασαν άνεκαθεν οι τρεις λαοί Έλληνες, Σέρβοι και Βούλγαροι. Το ότι κρατήθηκε εκεί ο ελληνισμός έως τελευταία, δεν είναι τυχαίο σύμπτωμα

Δ. ΞΑΝΑΛΑΤΟΣ Δρ. Φ.

ΑΙ ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΛΙΜΝΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Το συγκρότημα των λιμνών της Δυτικής Μακεδονίας άποτελείται από τέσσαρας λίμνες, την Μεγάλην και την Μικράν Πρέσπαν, την Άχρίδα και την Μαλίκην. Έξ αυτών η Μικρά Πρέσπα εύρσκεται καθ' ολόκληριαν έντός των προ του 1940 όρίων της Ελλάδος, καθώς και έν τμήμα της Μεγάλης Πρέσπας, εις το μέρος της οποίας συνηντώντο τα όρια της Ελλάδος, Νοτιοσλαβίας και Άλβανίας. Η Μαλίκη εύρσκεται καθ' ολόκληριαν έντός των πολεμικών όρίων της Άλβανίας, κείται δε εις την περιοχην της αρχαίας Δασσαρήτιδος χώρας. Τέλος η λίμνη Άχρίδος κείται έν μέρος εις την Νοτιοσλαβίαν και έν μέρος εις την Άλβανίαν.

Αι λίμναι αυτάι, ίδίως η της Πρέσπας και Άχρίδος, εύρισκόμεναι εις ύψόμετρα άνω των 650 μέτρων από της επιφανείας της θαλάσσης και δεχόμεναι τα ύδατα —ιδίως η δευτέρα— σημαντικής εκτάσεως «λεκανών άπορροής», είναι προφανές

ότι είναι έξαιρετικώς πρόσφοροι προς υδροηλεκτρικην εκμετάλλευσιν. Σχετικώς δεόν να σημειωθεί ότι η μέν Μεγάλη Πρέσπα εύρσκεται εις ύψόμετρον περίπου 850 μέτρων, έχει δε έκτασιν περίπου 290 τετρ. χιλιομέτρ. και μέγιστον βάθος 50 μέτρων, ένω η Άχρίς εύρσκεται εις ύψόμετρον περίπου 685 μέτρων, έχει έκτασιν 280 τετρ. χλμτρ. και μέγιστον βάθος 280 μέτρων περίπου. Η Μαλίκη, εύρισκομένη εις ύψόμετρον περίου 832 μέτρων, έχει πολυ μικρόν βάθος, επιφάνειαν δε άυξομειουμένην σημαντικώτατα αναλόγως της έποχής του έτους, μεταβαλλομένη. συνήθως, κατά το θέρος εις τέλμα.

Όσον άφορᾷ την έκροην των υδάτων, εις μέν την λίμνην της Άχρίδος υπάρχουν δύο ποταμοί, ο Σκούμπης και ο Δρίνος διδοντες διέξοδον εις τα εις την λίμνην εισρέοντα ύδατα, ένω εις την λίμνην Μαλίκην ύπάρχει ο Δεβόλης ποταμός. Τούναντίον εις το συγκρότημα

άλλα από το χαρακτήρα του νέου συστήματος στην Κεντρική Εύρωπη. Μπορεί να γίνει σύμβολο 'Αγγλοσοβιετικής συνεργασίας—ή 'Αγγλοσοβιετικού ανταγωνισμού.

Η Τεργέστη όφειλε το μεγαλύτερο της στον Βαρώνο Bruck ιδρυτή του ενιαίου δασμολογίου στην Αυστρία: αυτό έγινε αίτια να αντικατασταθεί ο Δούναβις από την Τεργέστη ως δρόμος του εξαγωγικού εμπορίου της Κεντρικής Εύρωπης. Η Τεργέστη είναι δημιουργία Ιμπεριαλιστική, όχι έθνική. Ο πληθυσμός της στρατολογήθηκε από τους γύρω Σλοβένους, αλλά η γλώσσα της τώρα είναι 'Ιταλική, όπως 'Ιταλική είναι η γλώσσα όλων των παραλίων εκεί, όπως 'Ιταλική ήταν η γλώσσα και του Αυστριακού Ναυτικού. Οι Σλοβένοι ξπαιρναν μέσα στην Τεργέστη τον Ιταλικό πολιτισμό και την Ιταλική έθνικότητα. Όταν όμως οι Σλοβένοι της Τεργέστης έγιναν πολλοί, ο 'Ιταλικός πολιτισμός δεν μπορούσε πια να εξακολουθήσει την άφομοιωτική του επίδραση και άρχισε η αντίθετη τάση. Αυτό άλλωστε, η φιλοδοξία των Σλαβών να υποστηρίξουν την έθνικότητα τους, έγινε μια γενική τάση, πράγμα που είχε για αποτέλεσμα τη δημογραφική έξασθένεια του 'Ιταλικού και του Γερμανικού στοιχείου. Έτσι η Πράγα είχε αύξηση πληθυσμού από 75 σε 600 χιλ. μέσα σ' έναν αιώνα, αλλά σύγχρονα το Γερμανικό ποσοστό του πληθυσμού έπεσε από 66 σε 6 ο). Το ίδιο έγινε και ανατολικότερα, όπου οι Πολωνοί είχαν παλαιότερα άφομοιώσει πολλούς Ούκρανούς και Λευκορώσους. Μεταξύ του 1880 και του 1910 οι Σλοβένοι της Τεργέστης αύξηθηκαν από 22 σε 32 ο). 'Αλλα 12 ο) ήταν Κροάτες παρουσιάζονται ως 'Ιταλοί από συμφέρον ή από ανομισμο. Εάν οι παράλιες επαρχίες της Αυστρίας που προσαρτήθηκαν από την 'Ιταλία στα 1919, θεωρηθούν ως ένα σύνολο, οι Νοτιοσλαβί (Σλοβένοι και Κροάτες) αποτελούν τα δυο τρίτα του πληθυσμού. Η δημογραφική αυτή υπεροχή γινόταν διαρκώς μεγαλύτερη όχι μόνο από τις γεννήσεις, αλλά και από την είσοδο νέου νοτιοσλαβικού πληθυσμού από τις ανατολικότερες σλαβικές περιοχές. Αν η Τεργέστη δεν είχε προσαρτηθεί άργότερα στην 'Ιταλία θα είχε τώρα νοτιοσλαβική δημογραφική πλειονότητα.

Η Τεργέστη δεν ήταν από παράδοση αντικείμενο Ιταλικών φιλοδοξιών. Ο Mazzini και ο La Marmora—ο ένας ιδεολόγος και ο άλλος πρακτικός πολιτικός—και οι δυο κήρυξαν την Τεργέστη έξω από τα όρια του 'Ιταλικού έθνικου κράτους. Άργότερα, κατά το τέλος του 19ου αιώνας η Τεργέστη έγινε έστια Ιρρεντεντισμού, γιατί δεν υπήρχε άλλη έστια καταλληλότερη: στα 1915 οι Σύμμαχοι, ένδιαφερόμενοι περισσότερο να κερδίσουν την 'Ιταλία και να αδυνατίσουν την μοναρχία των 'Αποβούργων, παρά να σεβασθούν έθνολογικές διεκδικήσεις, παραχώρησαν την Τεργέστη και την 'Ιστρία στην 'Ιταλία με την Συν-

θήκη του Λονδίνου. Δεν υποπευδοταν κανείς τότε, ότι θα διαλυόταν το κράτος των 'Αποβούργων και ότι θα μεγάλωνε τόσο η Σερβία, ούτε είχε η τελευταία αυτή κανέναν μεγάλο πολιτικό να υποστηρίξει στο Παρίσι τα δικά της, όπως π.χ. η Τσεχοσλοβακία τον Μπένες. Οι έξωγκωμένες 'Ιταλικές απαιτήσεις ήταν η αίτια της κυριώτερης σύγκρουσης στη συνδιάσκεψη των Παρισίων και μόνο οι αξιώσεις αυτές περικοπήκαν, ή συνθήκη της ειρήνης έδωσε στην 'Ιταλία μισό εκατομμύριο Νοτιοσλαβούς και την Τεργέστη—φυσικό έπίγειο της Κεντρικής Εύρωπης. Ο διακανονισμός αυτός ήταν μια έθνολογική άδικία και μάλιστα αν συλλογισθεί κανείς και την καταπίεση των Νοτιοσλαβών αυτών από της 'Ιταλούς, που μόνο οι Χιτλερικοί την υπερέβαλαν. Τα Σλοβενικά στοιχεία και έφημερίδες έξασφαινοθήκαν: άκόμα και στους παππάδες άπαγορεύθηκε να χρησιμοποιούν τη Σλοβενική γλώσσα. Αυτό όμως δεν έμπόδισε τον σλοβενικό πληθυσμό να ξεπερνάει όλους τους άλλους Νοτιοσλαβούς παρτιζάνους σε θάρρος και άφοσίωση.

Η προσάρτηση στην 'Ιταλία δεν ήταν μόνο μια έθνολογική άδικία: για την Τεργέστη ήταν η αίτια της παρακμής της. Πραγματικά, δέ, οι ένθουσιώδστεροι υπέρμαχοι της προσάρτησης ήταν οι έμποροι της Γένοβας και της 'Εντίας, οι οποίοι έλπίζαν ότι έτσι θα καταστρεφόταν η έμπορική κίνηση της Τεργέστης και ότι θα έπερναν αυτοί το έμπόριο της Κεντρικής Εύρωπης (άκριβως όπως άμέσως έπειτα από την προσάρτηση οι έμποροι της Τεργέστης χρηματοδοτήσαν την έκστρατεία για το Φιορμπε και την καταστρέφουν το έμπόριο προς όφελός των).

Η Τεργέστη δεν έχει οικονομική σημασία για την 'Ιταλία: οποιαδήποτε και αν είναι η έθνολογική της σύσταση, γεωγραφικά ανήκει στην Κεντρική Εύρωπη. Γι' αυτό η κατοχή της Τεργέστης επέβαλλε στην 'Ιταλία Ιμπεριαλιστική πολιτική προς την Κεντρική Εύρωπη. Η 'Ιταλική πολιτική ήταν, από την αρχή, έχθρική προς τη Νοτιοσλαβία και θα είναι έχθρική, όσο η 'Ιταλία κατέχει την Τεργέστη: γιατί εκείνος που κατέχει την Τεργέστη θα έπιζητεί να άποκτήσει έλεγχο στην ένδοχώρα. Η Ούγγαρία και η Αυστρία έπεζήτησαν και οι δυο διέξοδο στην Τεργέστη και γιαυτό τους ήταν άναγκαία η 'Ιταλική φίλια. Για να την κερδίσουν, ήταν άναγκασμένες να συμμερίζονται την 'Ιταλική έχθρότητα προς τη Γιουγκοσλαβία και έτσι να είναι αντίθετες προς κάθε σχέδιο συνεργασίας των λαών της Κεντρικής Εύρωπης. Η Τεργέστη ήταν, πραγματικά, το προκαθοριστικό στοιχείο των «πρωτοκόλλων της Ρώμης», του φασιστικού συνασπισμού της Αυστρίας, Ούγγαρίας και 'Ιταλίας που άποβλέπει στην άναθεώρηση των συνθηκών.

Η άπόδοση της 'Ιστρίας και της Τεργέστης στους Νοτιοσλαβούς θα επανόρθωνε τη χειρότερη έθνολογική άδικία, που έγινε

με την ειρήνη του 1919 και μάλιστα θα άφαιρούσε και από την Τεργέστη τον Ιμπεριαλιστικό της χαρακτήρα. Η Τεργέστη δεν θα επέβαλλε στην Νοτιοσλαβία ένα τεχνιτόΚεντρικοευρωπαϊκόχαρακτήρα γιατί η Νοτιοσλαβία ανήκει όπωσδήποτε στην Κεντρ. Εύρωπη: θα έδινε στην Νοτιοσλαβία ένα φυσικό έπίγειο και μάλιστα έτσι θα της έδινε έτοιμες και τις λιμενικές έγκαταστάσεις, σημαντικό κεφάλαιο, άναγκαίες στην Νοτιοσλαβία και όχι στην 'Ιταλία: θα έφερνε σε φίλικα χέρια την έξοδο της Τσεχοσλοβακίας στην 'Αδριατική με άποτέλεσμα την έκτροπή του Τσεχοσλοβακικού εμπορίου από το 'Αμβούργο, που θα ήταν πλεονεκτικό και για τα δυο αυτά κράτη.

Και το σημαντικότερο από όλα είναι, ότι η έξάρτηση της Αυστρίας και της Ούγγαρίας από την Τεργέστη θα τις έξανάγκαζε να διατηρούν φιλικές σχέσεις με τους δυο Σλάβους γειτονείς των, αντί να είναι έχθροί. Με άλλα λόγια η Τεργέστη θα γινόταν ο πυρήν μιας Κεντρικοευρωπαϊκής οικονομικής ένότητας, σύμφωνα και με τον άρχικόν της προορισμό: μιας ένωσης βασιζόμενης όχι στην Γερμανική δυναμική υπεροχή αλλά σε ίσοιτες δημοκρατικές κοινότητες. Η Τεργέστη θα ήταν έλεύθερος λιμάν, αλλά θα ήταν άνοση να γίνει έλεύθερη πόλη, όπως το Ντάντσιχ, πράγμα που θα προκαλούσε νέες έπιθετικές προθέσεις από μέρος της 'Ιταλίας. Η Τεργέστη πρέπει να είναι η 'Ιταλική ή Νοτιοσλαβική: δεν υπάρχει μέση λύση. Η πρόταση, που κυκλοφορεί μέσα σε μερικούς κύκλους, να δοθεί η Τεργέστη στην Αυστρία σημαίνει άγνοια της πραγματικότητας, γιατί θα σήμαινε να μπει κάτω από Γερμανική (Αυστριακή) διοίκηση ένας περιέργος διάδρομος κατοικούμενος από Σλοβένους, τους άφοσιωμένους μας συμμάχους. Σε κάθε άλλη χώρα έξω από την 'Αγγλία, θα άξιζε να παρατηρηθεί, ότι η 'Ιταλία ήταν έως τη στιγμή της ήττας της

έχθρος μας και ότι καμιά άλλη χώρα δεν πρόσφερε περισσότερα στους συμμάχους από τους Νοτιοσλαβούς. Στην 'Αγγλία αυτό λογαριάζεται μάλλον εναντίον των Νοτιοσλαβών και η άγγλική συμπάθεια πάντοτε εύνοική για την 'Ιταλία, είναι και τώρα το ίδιο: μία φορά που ο κανόνας για την 'Ιταλία είναι να χάνει στον πόλεμο και να κερδίζει στην ειρήνη, φυσικό είναι να κερδίσει τα περισσότερα τώρα, που η σημερινή της ήττα είναι μεγαλύτερη παρά ποτέ.

Ο άποφασιστικός παράγοντας στο ζήτημα της Τεργέστης είναι—αν θέλει κανείς να μιλήσει σοβαρά—ο χαρακτήρας της 'Αγγλοσοβιετικής συμμαχίας. Αν θεωρηθεί ότι η 'Αγγλία και η Ρωσία μπορούν να μείνουν σύμμαχοι μόνο αν άπομονωθούν έρμητικά μεταξύ τους, τότε η Εύρωπη πρέπει να μοιρασθεί: η Κεντρική Εύρωπη στη Ρωσία, η Μεσόγειος στην 'Αγγλία. Η Μεσόγειος πρέπει να έξαιρεθεί από τη Ρωσική έπιρροή και η 'Ιταλία να συνδεθεί με την 'Αγγλική πλευρά πέρνοντας την Τεργέστη. Κι' αυτό άκόμα δεν θα πετύχαινε τον άντικειμενικό του σκοπό, γιατί θα έξανάγκαζε την 'Αγγλία να υποστηρίξει, σε περίπτωση σύγκρουσης με τη Ρωσία, τις 'Ιταλικές βλέψεις στην Κεντρ. Εύρωπη. Αν όμως παραδεχτούμε, ότι η 'Αγγλία και η Ρωσία μπορούν να συσφίξουν τις σχέσεις τους από την πείρα της συνεχούς των σημερινής συμμαχικής συνεργασίας, τότε η Τεργέστη μπορεί να γίνει μια από τις έστιες της μόνιμης συνεργασίας των. Έδω μπορεί ο Σλαβικός κόσμος και ο κόσμος των δυτικών Δημοκρατιών να σμίγει, και να συνενώνεται. Με λίγα λόγια, μπορούμε να έχουμε μεγαλύτερη έμπιστοσύνη στο μέλλον της 'Αγγλοσοβιετικής συμμαχίας, όταν θα έχουμε μάθει να σκεπτόμαστε την Τεργέστη ως TRST.

A. J. P. TAYLOR

ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΝΟΤΙΟΣΛΑΒΙΑ

Υπό Α. Ι. ΜΠΟΥΡΝΙΑ

Άπαραίτητη προϋπόθεση για την έρευνα του Γιουγκοσλαβικού προβλήματος είναι η κατανόηση της βαθύτατης άλλαγής που πραγματοποιήθηκε σχετικά με τη γεωγραφική θέση των γειτόνων μας μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Η Σερβία ήταν πριν απ' τους βαλκανικούς πολέμους ένα μικρό κρατίδιο, χωρίς διέξοδο προς τη θάλασσα, αλλά με συνείδηση και νοοτροπία μάλλον μεσογειακή—αν με τον όρο αυτό έννοήσουμε τη συνείδηση του λαού πως ήταν οικονομικά και έθνικά δέμνος στενότερα με τη θάλασσα και τους

ναυτικούς λαούς παρά με την ένδοχώρα—. Έτσι και η παλιά Σερβία τη διέξοδο προς το Αιγαίο θεωρούσε ως φυσικό συμπλήρωμά της, που ήταν προωρισμένο να δημιουργηθεί μόλις άπομακρυνόταν η Οθωμανική Αύτοκρατορία από την Εύρωπη, καθώς έσκοπέυαν να πετύχουν οι χριστιανικοί λαοί της Βαλκανικής. Μ' αυτό όμως δεν έπρεπε να προβλέπουμε ούτε την οικονομική και κοινωνική σύνθεση του σερβικού λαού που δεν φαινόταν προορισμένος για μεγάλους ναυτικούς όργανους, ούτε τους πόθους του για τις εύφορες βορεινές

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΧΑΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ «Η περιουλο- γή» είναι άσ- φάλως ένα από τα κυριότερα έργα που έχει εμπρός της η σημερινή κυβέρνηση : να στήσει πάλι στα πόδια του το σαραβαλιασμένο κράτος και να το νοικοκυρέψει. Για να πετύχει το έργο της αυτό, χρειάζονται βέβαια πολλά. Ένα όμως από τα σπουδαιότερα είναι ν' άπουφύγει η πολιτεία διατάξεις χαριστικές, διατάξεις δηλ. που γίνονται για να βολευτούν λίγα ή πολλά άτομα ή και ομάδες ολόκληρες. Τέτοιες δια- τάξεις κλονίζουν την αντικειμενικότητα και το κύρος των νόμων και φέρνουν ζημία σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής. Πολύ μεγαλύτερη όμως και ουσιαστικότερη είναι η ζη- μιά στην περιοχή της παιδείας· γιατί ξεθε- μελιώνουν και κάνουν άδύνατη την ουσία του έργου της, τη μόρφωση δηλ. της νέας γενεάς. Και όμως στις άνωμαλες πολεμικές εποχές που πέρασε ο τόπος μας σ' αυτή κυρίως την περιοχή έχουν γίνει ως τώρα πλήθος χαριστι- κές διατάξεις. Στη περίοδο μάλιστα της Κατο- χής οι διατάξεις αυτές ήταν ο κανόνας στη σχετική νομοθεσία του ύπουργείου της παι- δειας. Και θά ήταν πολύ χρήσιμο και θά βοηθούσε γενικά την πολιτεία να ιδεί καθα- ρώτερα μιά από τις βαθύτερες πληγές της, αν ο φοιτησμένος ύπουργός της παιδείας ανά- θετε σ' έναν υπάλληλό του να συγκεντρώσει όλες τις χαριστικές διατάξεις ή και νόμους που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια στο ύπουργείο του όχι μόνο στη δημοτική, αλλά και στη μέση ως την άνωτερη παιδεία. «Η έκδοση μιάς τέτοιας συλλογής με τον τίτλο «Άυτογνωσία» θά έδειχνε πώς με τη διδασκα- λία δυό, τριών ή και ενός μόνο μηνός ή και λίγων ημερών περνούσαν χιλιάδες παιδιά από τη μιά τάξη στην άλλη ή και έπαιρναν άπο- λυτήριο δημοτικού και γυμνασίου» πώς από- φοιτοι γυμνασίου, που δεν είχαν σχεδόν λει- τουργήσει, γράφονται στις άνωτερες πανεπι- στημιακές σχολές χωρίς εισιτήριες εξετάσεις, ή φοιτητές που δεν μπορούσαν να φοιτήσουν στις κλειδομανταλωμένες αίθουσες της πανε- πιστημιακής διδασκαλίας περνούσαν από τη μιά χρονιά στη άλλη ή έπαιρναν και πτυχίο «άβρόχως ποσί» θά έδειχνε δηλ. πώς ο πιο πρίμος άέρας, σίφουνας σωστός, για τα δια- βόητα «κώματα της άγραμματοσύνης» είχε την πηγή του στο κέντρο που μοναδικός σκο- πός του είναι να φροντίζει και κατευθύνει την μόρφωση των παιδιών μας.

Τελεία και παύλα στην τεράστια αυτή αντί- φωνη της Πολιτείας περιμέναμε από μιά Κυ- βέρνηση περιουλογής. Και με πραγματική ά- νακούφιση είδαμε την άπόφαση του Ύπουρ- γείου σχετικά με τη μέση παιδεία : έπειδή στα σχολεία της είχαν γίνει πέρουν σχεδόν επί ένα εξάμηνο φροντιστηριακά μαθήματα, να γίνουν εξετάσεις, ή φοίτηση όμως στην έρχόμενη σχολική χρονιά να παραταθεί από ένα σε έ-

νάμιου χρόνο. Όσο για τους μαθητές της δημοτικής, έπειδή φοίτησαν στα σχολεία τους έλάχιστες μόνο ήμέρες, να μείνουν στην ίδια τάξη, να έργαστούν ακόμα ώρισμένο χρονικό διάστημα και ύστερα να δώσουν προσγωγικές και άπολυτήριες εξετάσεις. Το ύπουργικό ό- μως συμβούλιο, ύποχωρώντας στο δημοσιο- γραφικό θόρυβο που είχαν σηκώσει οι ένδια- φερόμενοι γονείς, άποφάσισε αντίθετα με τη γνώμη του ύπουργού να μην άναβληθούν οι εξετάσεις του δημοτικού, παρά να γίνουν τώ- ρα για να μη χάσουν τα παιδιά το χρόνο τους. Η ύποχώρηση αυτή άσφαλως δέ θά γι- νόταν, αν η Κυβέρνηση αντίκρυζε την πραγ- ματική σημοσία του ζητήματος. Γιατί η οσία του δεν είναι αν θά μάθουν τα παιδιά λιγά- τερες ή περισσότερες γνώσεις, αλλά αν θά συ- νηθίσουν να δουλεύουν ή θά εξακολουθήσουν να παίρνουν όπως όπως ένα χαρτί, αν θά μορ- φωθούν ή όχι. Και αν θά εξακολουθήσει το ίδιο αντίκρουσμα, ύπάρχει φόβος σε λίγο να έχουμε και νέα ύποχώρηση.

Και τέτοιο αίτημα θά προβάλουν οι γο- νείς. Σ' αυτούς όμως νομίζουμε ότι έχει χρέος ή ίδια ή Πολιτεία να δηλώσει μιά για πάντα ότι μέσα στο γενικόαυτό ρήμαγμα φυ- σικό είναι και τα παιδιά τους να πληρωσουν το δικό τους φόρο. Να τους προσθέσει ακόμα ότι δεν είναι ζήτημα προσωπικό του κάθε σπιτιού, παρά ένδιαφέρει το έθνος ολόκληρο. Γιατί πρόκειται για τη μόρφωση, την άμορφωσιά ή την παραμόρφωσή της νέας γενιάς του.

ΤΥΠΟΣ ΝΟΜΙΜΟΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ ΠΑΡΑΝΟΜΟΣ

«Ο τύπος της έθνι- κής αντίστασως με την αιματηρή θυσία των εκδοτών του μπορούσε επί κατοχής να κατανιάει όλες τις δυσκολίες. Από την ήμερα όμως της άπελευθερώ- σεις οι παράνομο τίτλοι λιγότερα, όπως μέσα σε λίγον καιρό κάμια σχεδόν έφημερίδα μυστική δεν μπόρεσε να συνεχίσει την έκδοσή της. Μερικές έφημερίδες ζήτησαν χαρτί και δεν τους έδωκαν. Ο τύπος, είχε λυχωρηστεί ό τότε Ύπουργός τύπου, πρέπει να μείνει έλευθερος. Έλευθερία όμως σημα- ινε άσυνδοσία, σημαίνε να έπιτραπεί ή κυκλοφορία όλων των δοσίων τίτλων. Από τις παράνομες έμειναν μόνον οι κομμουνιστικές με αντίπαλο τις νόμιμες.

Δεν θέλουμε να κατηγορήσουμε τους συντάκτες του νόμου τύπου. Άλλωστε υπάσχουν ανάμεσά τους και μερικοί που δούλεψαν στην παρανομία. Θέ- λουμε όμως να φανερώσουμε την άδιαντροπία εκεί- νων που κερδοσκοπούν έπάνω στην άνάγκη του λαού να διαφροτιστεί.

Άκούστημε πώς οργανώνεται από την Ένωση Συντακτών έκδοση του μυστικού τύπου. Πρόκειται για μιά ιδέα που την πραγματοποιή της είχε, νο- μίζουμε, ζήτησει η «Όμοσπονδία τύπου έθνικης αν- τίστασως» από τους άρμόδιους. Η έκδοση αυτή είναι υπόθεση μεγάλης σημοσίας και για το έσωτε- ρικό και για το έξωτεροκό.

Στην έκδοση όμως οι παράνομοι συντάκτες και εκδότες δεν έπιτρέπεται να είναι προσκαλεσμένοι. Πρέπει να είναι αυτοί εκείνοι που προσκαλούν. Η Ένωση Συντακτών, το λιγότερο που έχει να κάνει είναι να τους άναγνωρίσει εύθες άμέσως—αν δεν το έχει κάνει—μέλη της ισότιμα, αφού δεν μπορεί να γίνει, δεν μπόρεσε να γίνει, τα μέλη της Ένώσεως Συντακτών να είναι μέλη της «Όμοσπονδίας τύπου Έθνικης Άντιστάσως.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Σ. Λ. ΘΕΟΧΑΡΗΣ
ΥΠΕΥΘ. ΣΥΝΤΑΞ. : Β. Ε. ΛΑΜΠΙΡΗΣ
ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ ΓΡΑΦ. : Χ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 48

ΧΡΟΝΟΣ Α' - ΑΡΙΘΜΟΣ 3
Α Θ Η Ν Α 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1945
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΑΧ. 50